

23.11.2023

POL-2023-153352

Kiriakos, Sami
Lainsäädäntöneuvos
oikeusministeriö

Asiantuntijalausunto oikeusministeriölle unionipetosdirektiivistä

Lausuntopyyntö unionipetosdirektiivin täydentävää täytäntöönpanoa koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi

Tausta

Euroopan unionin komissio on antanut perustellun lausunnon, jonka mukaan Suomen lainsäädäntö ei ole kaikilta osin riittävä unionipetosdirektiivin täytäntöönpanon osalta. Lausunnon johdosta Suomessa on aloitettu lakimuu-
tosten valmistelu sen varmistamiseksi, että Suomen lainsäädäntö täyttää di-
rektiivin velvoitteet kokonaisuudessaan.

Oikeusministeriössä valmistellaan täydentäviä lainsäädäntömuutoksia siten, että lainsäädäntö täyttää unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun direktiivin (EU) 2017/1371 (unionipetosdirektiivi) velvoitteet.

Lainsäädäntömuutokset kohdistuvat rikoslakiin, pakkokeinolakiin ja rikosre-
kisterilakiin. Muutoksilla tarkennetaan eräiden EU:n taloudellisia etuja vahin-
goittavien rikosten rangaistavuuden alaa muun muassa yrityksen osalta
sekä oikeushenkilön rangaistusvastuun alaa.

Asiantuntijalausunto

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että Suomen lainsäädäntö täyttäisi direktiivissä
olevat velvoitteet riittävän yksiselitteisesti. Ehdotettu muutos selkeyttää ri-
koslakia, kun jatkossa unionin varojen väärinkäyttöön tai sen yrittämiseen
soveltuisi lähtökohtaisesti vain yksi rangaistussäännös.

Esitys sisältää kohtia, joiden voidaan arvioida edellyttävän jatko-arviointia.
Erityisesti edellä mainittu koskee rangaistavan toiminnan alaan liittyviä muu-
toksia ja pakkokeinojen käytön yhteydessä ylimääräisen tiedon käyttöön liit-
tyviä kysymyksiä. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, sen merkitys koko-
naisuutena ja erityisesti säännösten täsmällisyys korostuu mahdollisten lain-
säädäntömuutosten yhteydessä. Mainitut tekijät ovat merkityksellisiä esitut-
kintaviranomaisen toiminnan ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta.

Ehdotetut muutokset ovat poliisin kannalta kannatettavia ja ne selkiyttävät
tietyissä tilanteissa unionin varojen väärinkäyttöön liittyvän rikosvastuun to-

teutumista. Tällaisia tilanteita voivat olla esityksessä kuvatut Euroopan unionin virkamieheen tai muuhun ulkomaiseen virkamieheen liittyvät tilanteet tai kavallus-tyyppiset tilanteet, joissa varat eivät kuitenkaan ole rikoksentekijän hallussa.

Poliisihallitus pitää hyvänä, että kansanedustajien osalta säädetään yksiselitteisesti yrityksen rangaistavuudesta. Asia on tärkeä ja sillä ylläpidetään kansanedustajalaitoksen toiminnan luotettavuutta ja uskottavuutta kansalaisten silmissä.

Oikeushenkilön rangaistusvastuun osalta Suomen lainsäädännössä on tilanteita, joissa rangaistusvastuuta rajoittaa, jos rikos on tehty julkisen vallan käytön piirissä. Kyseeseen voivat tulla tilanteet, joissa unionin taloudellista etua loukkaava rikos tehdään muun tahon kuin julkisyhteisön hyväksi. Tällainen taho voi olla esimerkiksi virkamiehen lähipiiriin kuuluva oikeushenkilö.

On tärkeää, että oikeushenkilöihin liittyvät poikkeukselliset tilanteet säädetään rangaistavaksi, kun kyse on unionin varojen väärinkäytöstä. Säännös huomioisi unionin direktiivin vaatimukset, mutta myös korjaisi tilanteen rikosvastuun tarkoituksenmukaisen toteutumisen osalta. Säännös on tärkeä jälkikäteisen korruptiontorjunnan näkökulmasta, koska mainituissa tilanteissa on kyse julkisen vallan sisällä tapahtuvasta ja lähipiirin hyväksi tehtävästä rikoksesta.

Tehokkaan rikostorjunnan ja todisteiden hankkimisen osalta tulee huolehtia siitä, että unionin varojen väärinkäyttöä koskevien rikosten tutkinnassa on käytettävissä vastaavat pakkokeinot kuin saman tyyppisten kansallisten julkisten varojen väärinkäyttöä koskevien rikosten tutkinnassa mm. telekuuntelun osalta. Rikosnimikkeen, törkeän Euroopan unionin varojen väärinkäytön, osalta telekuuntelua tulee voida nykyisin perustein käyttää, kun rikos on tehty liike- tai ammattitoiminnassa ja kun rikoksella on tavoiteltu erityisen suurta hyötyä ja se on tehty erityisen suunnitelmallisesti.

Ehdotuksessa ei olla muuttamassa pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n ja poliisilain (806/2011) 5 luvun 54 §:n nojalla ylimääräistä tietoa koskevien säännösten soveltamisalaa. Näiltä osin pakkokeinojen soveltamisala on kaventamassa, kun Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä säädettäisiin jatkossa erikseen. Mainituissa pakkokeino- ja poliisilain pykälissä on mahdollistettu ylimääräisen tiedon käyttö aina rikoksen estämiseksi, poliisin toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Nyt uudistuksen kohteena olevien rikosten voidaan arvioida olevan pääsääntöisesti piilorikollisuutta ja niiden paljastuvan joko ilmiantojen tai toisen rikosten paljastamisen ja sitä seuraavan esitutkinnan yhteydessä, jolloin yleensä kyse on salaisten pakkokeinojen käytön kautta saadusta tiedosta.

Poliisilain 5 luvun 1 pykälässä on määritelty, että rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen,

taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa.

Muiden kuin salaisten pakkokeinojen käyttäminen perusmuotoisissa rikosepäilyissä todisteiden hankkimiseksi, on rikostutkintaa hidastava ja kustannuksia lisäävä seikka, jos rikosepäilystä on saatu tieto ylimääräisenä tietona. Muilta osin poliisihallitus yhtyy hallituksen esityksessä kirjattuun arvioon lainmuutosehdotuksen taloudellisista vaikutuksista. Esityksessä on arvioitu, että ehdotetun muutoksen soveltamisalaan kuuluvia rikoksia tapahtuu harvoin. Lainmuutosten arvioidaan siten olevan käytännön merkitykseltään verrattain vähäisiä eikä niillä arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Rikostarkastaja

Tomi Taskila

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 23.11.2023 klo 12:16. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

Kirjoita tähän

Jakelu

oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus, esikunta